

קונצרטנים על המסך הקטן

מורחיות ומערכיות, אולי לא ישתכנע מן הסיפור הבא. אך די אם יהרהר פעם נוספת בדברים. כשהתגייסתי לשירות חובה בצה"ל ביליתי כמה ימים. ככל חייל מתחיל, בבק"מ. צריך להדגיש שהיה זה גיוס של חודש מאי. (רבים מבין המתגייסים, היו מבין עדות המזרח, שלא הורגלו למוסיקה קלאסית). בשעות הבטלה הרבות, בעת ההמתנה לשיכון ולטירונות, שכבתי באוהל עם טרנזיסטור והאזינה לרשת א'. מן האוהל הסמוך באה חבורה וביקשה את הטרנזיסטור לשעה שעתיים, כדי שיהיה מצב רוח טוב בשעת הפוקר. לתדהמתי ניגן הטרנזיסטור שלוש שעות במלוא העוצמה כשבוקעים ממנו צלילי קונצרט הבוקר של רשת א'. איש לא מחה על כך והטרנזיסטור הושב אלי כשעודו מכונן על רשת א'. אפילו תודה אמרו לי.

טיעונים כבדי משקל ניתן להציג לשלילת שידורי קונצרטים בטלוויזיה. בניגוד לרדיו מאלצת הטלוויזיה את הצופה לראות בה. קונצרט, מטבע הדברים, אינו בהכרח חוויה חזותית גדולה, במיוחד כשנעדרת ממנו האווירה המיוחדת של אולם הקונצרטים. כשהולך אדם לקונצרט, הוא מכין עצמו היטב, נפשית ומעשית, לבילוי של שעתיים או יותר. הכללים מחייבים אותו לשבת בדומייה, להתרכז במוסיקה (אם אינו נרדם) ולקלוט כל פרט. לא כך הדבר בעת הצפייה בטלוויזיה. תמיד מסיח משהו את הדעת מן השידור וככל שיתאמן הצופה לא יגיע לרמת הריכוז של אולם הקונצרטים. הוסף לכך את איכות הצליל הבינונית של מקלטי הטלוויזיה (וגם שידור מקביל של הקונצרט בסטריאו ברדיו אינו יכול להתמודד עם צלילו האמיתי של האולם) ואת תכנית הקונצרט שלא תמיד מכילה יצירות המתאימות למאוזי הצופה באותו רגע והרי לך סיבות טובות לשלילת הטלוויזיה כמשרתת קונצרטים. ועדיין יש יתרונות לטלוויזיה: החשוב שבהם הוא היכולת לראות את פניו וידיו של המנצח או הסולן והיכולת לחדור לרובד עמוק יותר של המוסיקה כאשר הבימוי נכון ומשרת את המבנה המוסיקלי ואת התזמור (בקונצרטים תזמורתיים).

נראה, אם כך, ששידור מאסיבי של קונצרטים בטלוויזיה אינו אפשרי ואינו רצוי. צריך אמנם להתייחס ביתר כבוד לעניין ולהביא מוסיקה לעתים קרובות יותר, ובאופן מכונן ומתוכנן (לא רק לסתימת חורים או ימי אבל). קשה להבחין במדיניות כלשהי או בהיגיון (פרט לזה הכלכלי, דהיינו, שידור שמזדמן בזול) בשידורי המוסיקה של הטלוויזיה הישראלית — הכל מקרי, ללא עבר וללא עתיד.

האכזבה מן הטלוויזיה כמדיום להעברת קונצרטים אינה פוטרת אותה עדיין מן המחויבות לעשייה מוסיקלית: תוכניות דוקומנטריות, מוסיקה מוסברת, ראיונות עם אמנים וכיו"ב. במרכז למוסיקה, במשכנות שאננים, מתקיימות כיתות-אמן עם אמנים גדולים בקנה מידה בינלאומי. מקצתם נערכו בעבר לסדרת תכניות ושידורו בטלוויזיה, אך אוצר הסרטים שם עדיין ממתין לגואל.

לא אותי. אמן שיוצר כמודע להמונים נאלץ להוריד את רמתו האישית. נפשו של כל מאזין חשובה לו ולא תחושת הקולקטיב ההמוני. האיכות אינה עולה עם הכמות. תשובה זאת אינה עונה לגמרי על השאלה שנשאלה, אך יש בה כדי לעורר מחשבה: האם אכן הכוחן לשידורי הטלוויזיה היא כמות הצופים בה? האם טלוויזיה ממלכתית שאינה נכנית על שיקולי פרסומת ואחוזי צפייה צריכה לשרת בכל רגע את מירב הצופים או שמא מותר לה לשרת לעתים גם את מה שהיא משרדת, דהיינו את המוסיקה במקרה היפוטתי זה?

שאלות אלה, מן הרין שיוכו לתשובה חד משמעית לפני כל דיון נוסף בנושא. מי שתשובתו להן חיובית, כלומר מי שההמונים בראש מעייניו לא יסכים אולי להמשך הדברים. מי שסבור כמוני ש"לא הפופולריות צריכה להנחות את מדיניות השידורים יסכים אולי גם לכך שמקרה שבוע הוברמן אינו חמור מכל קונצרט אחר שלא שודר עד היום בטלוויזיה. כאירוע היסטורי יוצא דופן, על כל תגייתו וסמליותו וזה שבוע הוברמן לסיקור הולם באמצעי התקשורת ובכללם הטלוויזיה: כתבות, ראיונות, אווירת מאחורי הקלעים וכו'. אם מפשיטים את השבוע מכל גלימותיו ומותרים את המוסיקה במערומיה, אין כל הבדל בינו לבין סדרת הקונצרטים שהתקיימה אחריו (עם יצחק פרלמן ומקסים שוסטאקוביץ'). למשל.

נחזור לטלוויזיה. זו, שבין השאר שמה לה ליעד לתנן ולא רק לשרת, האין היא מחויבת לגדל קהל חובבי מוסיקה? לפני עידן סדרות הבילוש להמוניהן בארץ, לפני היות הטלוויזיה הישראלית, לא היה הקהל בבחינת מכור לבלשים המטמטמים. באה הטלוויזיה ופיטמה אותו בבלשים והרי הוא מכור שבמכורים. שאלה דמויות: אילו שיריה הטלוויזיה, מיום היווסדה, שלוש שעות של מוסיקה מדי יום האם היה הקהל מכור היום למוסיקה קלאסית? על כך יוכלו אולי להשיב פסיכולוגים וסוציולוגים, אך אין צורך בהקצנה כדי להרגים את העיקר: מה שתאכיל אותנו הטלוויזיה, נאכל רובנו. אם אנו כולעים כל כך הרבה וכל בתאווה רבה אין מניעה שרבים מן המאזינים יתרגלו לבלוע מוסיקה טובה לכשתשודר.

מי שינסה לתקוף נקודה זו כטיעונים של פער תרבותי,

גל מכתבי המחאה למערכות העתונים, מספחיו של שבוע הוברמן, התרעמו. אוהבי מוסיקה על אי שידורו של אפילו קונצרט אחד מתוך ששת הקונצרטים המדוכרים כל-כך בטלוויזיה הישראלית. נציגי הטלוויזיה הצטרפו בטענה השחוקה של 'אין כסף' והועמדו במצב מכין מאוד כאשר סיפר בעל זכויות ההסרטה של שבוע הוברמן כי נאות לאפשר לטלוויזיה שידור קונצרטים כאוות נפש קברניטיה חינם אין כסף. למה נזעקו אותם חובבי מוסיקה להגן על כבודה של המוסיקה בטלוויזיה בעקבות שבוע הוברמן דווקא? זה אמנם כבודו במקומו מונח, אך מי שבעיית המוסיקה בטלוויזיה הישראלית העסיקה אותו עוד לפני אותו שבוע בוודאי שלא נזקק לאירוע הטיכס-פולחני הזה כדי להכות באמצעותו בטלוויזיה על הזלזול באמנות בכלל ובמוסיקה בפרט. מוסיקה טובה נוגנה היטב הרבה לפני שבוע הוברמן (ויש להניח שתנוגן גם אחריו). היכן היו מגיניה אז?

אנשי הטלוויזיה אף לא ניסו לספק הסבר מתקבל על הדעת לאפליית של המוסיקה בטלוויזיה. נימוקי 'אין כסף' ו'אין קהל' אמנם נאמרו פה ושם בחצי פה, אך אין בהם כדי לשכנע.

בארץ נערכים קונצרטים רבים ברמה גבוהה מאוד שניתן להעלותם על הסרט בעלות נמוכה. הרדיו (רשת א') עושה זאת בנאמנות. האמנים הישראלים וגם האורחים נוטים בדרך-כלל לוותר על זכויותיהם בגין הצילומים או ההקלטה ולאפשר צילום חינם. הוצאת ניידת ההקלטות וצוות טכני היא, אם כן, ההוצאה היחידה הכרוכה בשידור קונצרטים בטלוויזיה ואם גם לכך אין תקציב — מוטב שיסגרוה.

שאלת קהל צרכני המוסיקה בקרב צופי הטלוויזיה דורשת דיון מעמיק יותר. בראש ובראשונה יש לשאול אם הכמות חשובה. "הכמות אינה מעשירה את האמנות", אמר איגור סטרווינסקי בתגובה על השימוש שנעשה ב"פנטסיה" של וולט דיסני ביצירתו "פולחן האביב". דיסני ניסה לשלח את סטרווינסקי בדברו על ההמונים שיוכלו להכיר באמצעות הסרט את 'פולחן האביב'.

סטרווינסקי השיב: "ההמונים אולי מעניינים אותך אך

זוכין מהטה

אייזק שטרן

איילת כס